1962
ଡିସେମ୍ବର, 21

ଭୋପାଳ ସୁଗାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ଼
ମଧ୍ଯ ପ୍ରଦେଶ, ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ
ବନାମ
ଡି. ବି. ଦୁବେ, ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ,
ଭୋପାଳ ଅଞ୍ଚଳ, ଭୋପାଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ

(ମୁଖ୍ୟ ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବି. ପି. ସିହ୍ନା, ପି. ବି. ଗଜେନ୍ଦ୍ରଗଡ଼କର,
କେ. ଏନ୍. ୱାଞ୍ଚୁ, କେ. ସି. ଦାସ ଗୁପ୍ତା ଏବଂ
ଜେ. ସି. ଶାହା, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିବୃନ୍ଦ)

ବିକ୍ରୟ ଟିକସ - ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ - ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ - ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା - ଭାରତ ସରକାର ଅଧିନିୟମ, 1935 (25 ଏବଂ 26 Geo. 5, Ch. 42), ଅନୁସୂଚୀ 7, ପ୍ରବେଶିକା 54, ତାଲିକା II - ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଆଣ୍ଡ ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟ୍ସ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 1957 (1958 ର M. P. 4), ଧାରା 2 (l), 3 ।

ପ୍ରଥମ ଆବେଦନକାରୀ, ଏକ କମ୍ପାନୀ, ଚିନି ଉତ୍ପାଦନ କରେ ଏବଂ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍, ହାଇ ସ୍ପିଡ୍ ଡିଜେଲ ତୈଳ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ବିକ୍ରୟ କରେ ଏବଂ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍ ପମ୍ପ ଚଳାଏ । ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ ଏବଂ ଡିଜେଲ ତୈଳ ବିକ୍ରୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ, ଆବେଦନକାରୀ ଦ୍ୱାରା ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ଭଣ୍ଡାରରୁ ନିଜ ମୋଟର ଯାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଏବଂ ତୈଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀ ଟିକସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣର ସେହି ଅଂଶକୁ ଏହି ଆଧାରରେ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (1) ଅନୁଯାୟୀ "ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ"ର ପରିଭାଷା ଯାହା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାରକୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 3 ଅନୁଯାୟୀ କର ଦେବାକୁ ବାଧ କରିଥାଏ, ତାହା ରାଜ୍ୟର ଆଇନଗତ କ୍ଷମତା ବାହାରେ ଏବଂ ଏହି ଅସାମ୍ବିଧାନିକ ଧାର୍ଯ୍ୟ କର ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 19 (1) (f) ଏବଂ (g) ଅନୁଯାୟୀ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରେ ।

ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେଲା ଯେ "ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ" ପ୍ରବେଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଚାରୋଟି ଉପାଦାନର ସମ୍ମିଳନ ଆବଶ୍ୟକ (1) ଚୁକ୍ତି କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ପକ୍ଷ; (2) ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ମତି; (3) ଏକ ଜିନିଷ, ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ବିକ୍ରେତାଙ୍କଠାରୁ କ୍ରେତାଙ୍କୁ

1962
ଭୋପାଳ ସୁଗାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ ଦୁବେ, ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ
ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହା

ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଏ; ଏବଂ (4) ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା କିମ୍ବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଥିବା ଅର୍ଥର ମୂଲ୍ୟ; ଏବଂ ବିକ୍ରିର ପାରମ୍ପରିକ ଧାରଣା ସହିତ ମେଳ ଖାଉ ନଥିବା କାରବାରକୁ ଟିକସ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାର କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ମାଡ୍ରାସ ରାଜ୍ୟ ବନାମ ଗ୍ୟାନନ ଡଙ୍କରଲି ଆଣ୍ଡ କମ୍ପାନୀ (ମାଡ୍ରାସ) ଲିମିଟେଡ୍, [1959] S. C. R. 379, ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥିଲା, ଧାରା 2 (1) ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରୟର ସାଧାରଣ ଧାରଣାକୁ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ଯାହା ସେ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା ସାମଗ୍ରୀର ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାରକୁ ଆଣିଥାଏ, ଯାହା "ଭାରତ ସରକାର ଅଧିନିୟମ, 1935 ର ପ୍ରବେଶ 54, ତାଲିକା II, ଧାରା 7 ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ ନୁହେଁ," ତେଣୁ, ଏକ ଅଧିକାରାତୀତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିକ୍ରୟ କର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆଦେଶ ସ୍ୱତଃ ଅସାମ୍ବିଧାନିକ ଥିଲା ଏବଂ ଏହାକୁ ବଜାୟ ରଖାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ମୂଳ ଅଧିକାରିତା : ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 85/1961 ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 32 ଅନୁଯାୟୀ ଆବେଦନ ।

ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ *ଏସ୍. ଟି. ଦେଶାଇ, ଜେ. ବି. ଦାଦାଚାଞ୍ଜି, ଓ. ସି. ମାଥୁର* ଏବଂ *ରବିନ୍ଦର ନାରାୟଣ* ।

ଉତ୍ତରଦାତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ *ବି. ସେନ୍, କେ. ଏଲ୍. ହାଥି* ଏବଂ *ଆଇ. ଏନ୍. ଶ୍ରଫ୍* ।

1962, ଡିସେମ୍ବର 21 । ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହା

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା - ଭୋପାଳ ସୁଗାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ୍ (ପ୍ରଥମ ଆବେଦନକାରୀ) ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀ ଅଧିନିୟମ, 1913 ଅନୁଯାୟୀ ଗଠିତ ଏକ ପବ୍ଲିକ୍ ଲିମିଟେଡ୍ କମ୍ପାନୀ, ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଆବେଦନକାରୀ ହେଉଛନ୍ତି କମ୍ପାନୀର ଜଣେ ଅଂଶୀଦାର ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ । କମ୍ପାନୀ ହେଉଛି ଚିନି ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଏବଂ ମୋଟର ଟ୍ରକ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୋଟର ଯାନର ଏକ ମାଲିକ । କମ୍ପାନୀ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍, ହାଇ ସ୍ପିଡ୍ ଡିଜେଲ ତୈଳ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟ

ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ ଏବଂ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟର ସିହୋରରେ ଏକ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍ ପମ୍ପ ଚଳାଇଥାଏ । 1 ଏପ୍ରିଲ, 1959 ଏବଂ 31 ମାର୍ଚ୍ଚ, 1960 ମଧ୍ୟରେ, କମ୍ପାନୀ ଏହାର ମୋଟର ଯାନ ପାଇଁ 8908 ଗ୍ୟାଲନ୍ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍, 40719 ଗ୍ୟାଲନ୍ ହାଇ ସ୍ପିଡ୍ ଡିଜେଲ ତୈଳ ଏବଂ 2,453-47 nP. ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତା ଯିଏ 1958ର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟ୍ସ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମ 4 ଅନୁଯାୟୀ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, କମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର-ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟ୍ସ ସମ୍ପର୍କରେ ବିକ୍ରୟ କର ଦେବାକୁ କମ୍ପାନୀକୁ ଆକଳନ କରିଥିଲେ ଯାହା କମ୍ପାନୀ ନିଜ ଯାନବାହନ ପାଇଁ ରଖିଥିବା ଭଣ୍ଡାର ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା, କାରଣ ତାଙ୍କ ମତରେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଅଧିନିୟମର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ ସହିତ ସମାନ ।

ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 32 ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ଦାବି କରାଯାଇଛି ଯେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (1) ରେ 'ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ'ର ପରିଭାଷା ଯାହା ଧାରା 3 ଅନୁଯାୟୀ ମୋଟର-ସ୍ପିରିଟ୍ ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ କର ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ତାହା ରାଜ୍ୟ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର କ୍ଷମତା ବାହାରେ, ତେଣୁ ଅବୈଧ ଏବଂ କର ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ କମ୍ପାନୀ ଉପରେ ଦାୟିତ୍ୱ ଲାଗୁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଆଦେଶ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 19 (1) (f) ଏବଂ (g) ଅନୁଯାୟୀ କମ୍ପାନୀର ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରେ ।

ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟ୍ସ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (k) ଜଣେ 'ଖୁଚୁରା ଡିଲର'କୁ ଏହି ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ କରେ ଯେ "ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ଦଲାଲି ଉପରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟଥା, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ଯାହାଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହା କ୍ରୟ କରାଯାଇପାରେ, ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟ୍ ବିକ୍ରୟ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ରଖନ୍ତି"।ଧାରା 2 (1) 'ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ' କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି "ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟର ବିକ୍ରୟ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ଯାହାଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହା କିଣାଯାଇପାରେ ଏବଂ ଏଥିରେ ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ;" (ଏହି ସଂଜ୍ଞାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଏକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି, ଯାହା ଏହି ଆବେଦନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ।) ଧାରା 3 ହେଉଛି ଆରୋପିତ ଧାରା । ଏଥିରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେ ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ, ଅଧିନିୟମ

1962
ଭୋପାଳ ସୁଗାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ୍
ବନାମ
ଦୁବେ, ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ
ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହା

ପ୍ରାରମ୍ଭ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟର ସମସ୍ତ ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ଉପରେ, ସେଥିରେ ଦର୍ଶିତ ସାରଣୀରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହାରରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରାଯିବ ।

କମ୍ପାନୀଟି ଅଧିନିୟମର ଧାରା 4 ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀ ଭାବେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଛି । ଧାରା 2 (1) ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିବା ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟର ବ୍ୟବହାର 'ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ' ର ସଂଜ୍ଞାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ବିକ୍ରୟର ସାଧାରଣ ଧାରଣାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, ଏବଂ ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟର ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାରକୁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଛି, ଏବଂ ଧାରା 3 ଅନୁଯାୟୀ ଏପରି ବ୍ୟବହାରକୁ ବିକ୍ରୟ ଭାବରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ *ମାଡ୍ରାସ ରାଜ୍ୟ ବନାମ ଗ୍ୟାନନ ଡଙ୍କରଲି ଆଣ୍ଡ କମ୍ପାନୀ (ମାଡ୍ରାସ) ଲିମିଟେଡ୍(1)* ରେ ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଭାରତ ସରକାର ଅଧିନିୟମ, 1935ର ଅନୁସୂଚୀ VII ରେ, ପ୍ରବେଶିକା 48, ତାଲିକା II ରେ 'ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ଭାରତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମ, 1930 ଭଳି ସମାନ ଏବଂ ତେଣୁ ଟିକସ ଲାଗୁ ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ କାରବାରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଚାରୋଟି ଉପାଦାନର ସମ୍ମିଳନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯଥା:

(1) ଚୁକ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ପକ୍ଷଗୁଡିକ:

(2) ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ମତି;

(3) ଏକ ଜିନିଷ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ବିକ୍ରେତାଙ୍କଠାରୁ କ୍ରେତାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୁଏ; ଏବଂ

(4) ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା କିମ୍ବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଥିବା ଅର୍ଥରେ ଏକ ମୂଲ୍ୟ ।

ଏକ କାରବାର ଯାହା ଏହି ପାରମ୍ପରିକ ବିକ୍ରୟ ଧାରଣା ସହିତ ସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ, ତାହାକୁ ଏପରି ଏକ କାରବାର ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯାହା ସମ୍ପର୍କରେ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଆରୋପ କରୁଥିବା ଏକ ଅଧିନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ । ଏହା ପୃ. 407 ରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା:

---

(1) [1959] S.C.R. 379

"ପ୍ରବେଶ 48 ଅନୁଯାୟୀ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା, ବାସ୍ତବରେ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟ ସହିତ ଜଡିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ ତଦନୁସାରେ, ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ, ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କ୍ଷମତାର କଥିତ ପ୍ରୟୋଗରେ, କେବଳ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରି ଏପରି ଟିକସ କାରବାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ଯାହା ବିକ୍ରୟ ନୁହେଁ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିକ୍ରୟ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ ।"

ଗାନନ୍ ଡଙ୍କର୍ଲି ଆଣ୍ଡ କମ୍ପାନୀ(1) ମାମଲାରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଏକ କୋଠା ଚୁକ୍ତିନାମା ଯାହା ଏକ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଅବିଭାଜ୍ୟ, ସେଥିରେ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରୟ ଅଛି କି ନାହିଁ । ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଭାରତ ସରକାର ଅଧିନିୟମ, 1935 ର ପ୍ରବେଶ 48, ତାଲିକା II, ଅନୁସୂଚୀ VII ଅନୁଯାୟୀ ଏପରି ଏକ ଚୁକ୍ତିରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀର ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ନୁହେଁ ଯାହା ଏହାକୁ ବିକ୍ରୟ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରେ । ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି କୌଣସି କୋଠା ଚୁକ୍ତିନାମାର କୌଣସି ବିଶେଷ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିନଥିଲା । ସେହି ମାମଲାରେ ପ୍ରଚାରିତ ବୃହତ୍ତର ଭିତ୍ତିଭୂମିରେ ଏହା କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୈଧାନିକ ପ୍ରବେଶର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ 'ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ଭାରତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମ, 1930 ରେ 'ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ' ସହିତ ସମାନ ଥିଲା,ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ଏପରି କାରବାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶ 48 ଅନୁଯାୟୀ ଟିକସ ଆଦାୟ ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କୌଣସି କ୍ଷମତା ନଥିଲା ଯାହା କଠୋର ଭାବରେ ତଥାକଥିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ପ୍ରକୃତିର ନଥିଲା; ଏବଂ ଏକ କୋଠାଘର ଚୁକ୍ତିନାମା ଯାହା ଏକ କାରବାର ନୁହେଁ ଯେଉଁଥିରେ କୋଠାଘର ନିର୍ମାଣକାରୀ ଠିକାଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାମଗ୍ରୀର ବିକ୍ରୟ ହୋଇଥିଲା, ରାଜ୍ୟ କୋଠାଘର ଚୁକ୍ତିନାମାରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀର ଯୋଗାଣକୁ ବିକ୍ରୟ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରି ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏହା କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ 1939ର ମାଡ୍ରାସ ସାଧାରଣ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିନିୟମ-IX ରେ ବିକ୍ରିର ସଂଜ୍ଞା ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବୈଧ ଥିଲା ।

ଗାନନ୍ ଡଙ୍କର୍ଲି ଆଣ୍ଡ କମ୍ପାନୀ (1) ମାମଲାରେ, 1947ର ଅଧିନିୟମ XXV ଦ୍ୱାରା ସଂଶୋଧିତ ମାଡ୍ରାସ ସାଧାରଣ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 1939ର ଧାରା 2 (h) (ii) ର ବୈଧତା,

(1)[1959] S.C.R. 379

1962
ଭୋପାଳ ସୁଗାର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ଼
ବନାମ
ଦୁବେ, ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ
ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହା

ଭାରତ ସରକାର ଅଧିନିୟମ, 1935ର ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀର ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶ 48 ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର କ୍ଷମତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସାମଗ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା I ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ, ପ୍ରବେଶିକା 54, ତାଲିକା-II ରେ ଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ଲାଗି ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ପ୍ରବେଶ I ଯେହେତୁ ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ବିଭାଜନର ଯୋଜନା ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହିଛି, *ଗାନନ୍ ଡଙ୍କର୍ଲି (1)* ମାମଲାର ନୀତି, 1958 ମସିହାର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଅଧିନିୟମ 4 ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବୈଧତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୁଏ I

ତେଣୁ, ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ସେ କାରବାର କରନ୍ତି, ମାଲିକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହାର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିକ୍ରୟ ନୁହେଁ ଏବଂ ତେଣୁ ଏହା ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରବେଶ 54, ତାଲିକା II, ଅନୁସୂଚୀ VII ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ 'ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ' ନୁହେଁ I ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବାର ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ଭାରତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ଅଧିନିୟମ, 1930 ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ସଂଜ୍ଞାକୁ ଅନୁସରଣ କରୁଥିବା କାରବାର ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ,ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟର ବ୍ୟବହାରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଥିବା ବିସ୍ତାରିତ ପରିଭାଷା ରାଜ୍ୟ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର କ୍ଷମତା ବାହାରେ I କିନ୍ତୁ ଧାରା 2 (1) ରେ ଥିବା ପରିଭାଷାରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡ "ଏବଂ ଏଥିରେ ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀ ନିଜେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କୁ ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ କିମ୍ବା ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟର ବ୍ୟବହାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ", ଯାହା ସମ୍ବିଧାନର ତାଲିକା II, ଅନୁସୂଚୀ VII ର ପ୍ରବେଶ 54 ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ଅଭାବ ହେତୁ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାର ଅଧିକାରାତୀତ, ତାହା ବାକି ପରିଭାଷାରୁ ପୃଥକ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ କେବଳ ସେହି ଧାରା ଅବୈଧ ଘୋଷଣା କରାଯିବା ଉଚିତ I

ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ କେବଳ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (1) ରେ ଥିବା ସଂଜ୍ଞା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ନିଜସ୍ୱ ଯାନ ପାଇଁ କମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଲାଗୁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି I ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି:

> “ଉକ୍ତ ଧାରା ଅଧୀନରେ ଥିବା ସଂଜ୍ଞା ଜଣେ ଖୁଚୁରା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ ଏବଂ ବ୍ୟବହାରକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ I ଯେହେତୁ ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା

କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟରେ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ୟବହାରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି, ମୁଁ ଡିଲରଙ୍କ ଓକିଲଙ୍କ ଯୁକ୍ତି (ଯେ ଡିଲରଙ୍କ ଯାନବାହନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଧାରା 3 ଅନୁଯାୟୀ ଟିକସ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ) ଏବଂ ଉପରୋକ୍ତ ପରି ଡିଲରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଟିକସ ଦେବାକୁ ସହମତ ନୁହେଁ ।"

ବିଧାନର ଏକ ଅଂଶ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିକ୍ରୟ କର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆଦେଶ, ଯାହା ଅଧିକାରାତୀତ, ତାହାକୁ ବଜାୟ ରଖାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟର ଓକିଲ ଏହି ଆବେଦନରେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ କମ୍ପାନୀ ଯେଉଁ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକେଣ୍ଟରେ କାରବାର କରେ, ତାହାର ମାଲିକ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ କାଲଟେକ୍ସ (ଇଣ୍ଡିଆ) ଲିମିଟେଡ଼ ଦ୍ୱାରା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ସାମଗ୍ରୀ ସମ୍ପର୍କରେ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଏକ କମିଶନ ପ୍ରତିନିଧି,ଏବଂ ଏହି କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ମୂଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (1) ର ପରିଭାଷାର ପ୍ରଥମ ଭାଗର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ ହେବ । କିନ୍ତୁ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ 'ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ'ର ପରିଭାଷାର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ଅନୁଯାୟୀ ମାମଲାଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇନାହାଁନ୍ତି : ସଂଜ୍ଞାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ ସେ ତାଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ କୌଣସି ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରୁନାହୁଁ ଯେ କମ୍ପାନୀ ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ମୋଟରଯାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ବିକ୍ରୟ କର ଦେବାକୁ ଦାୟୀ କି ନାହିଁ । ଯଦି ଚୁକ୍ତିର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିସ୍ଥିତି ହେତୁ ଧାରା 2 (1) ରେ 'ଖୁଚୁରା ବିକ୍ରୟ' ର ସଂଜ୍ଞାର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କମ୍ପାନୀ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଯାନ ପାଇଁ ସାମଗ୍ରୀର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଟିକସ ଆଣିବା ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ, ତେବେ ଏହା କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିବ ।

ତେଣୁ ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଏକ ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଜାରି କରି ଘୋଷଣା କରାଯିବ ଯେ ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 26 ଡିସେମ୍ବର, 1960 ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟିକସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଆଦେଶ, ଯେତେ ଦୂର ତାହା କମ୍ପାନୀର ଯାନବାହାନ ପାଇଁ ଟିକସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ୍ ଏବଂ ଲୁବ୍ରିକାଣ୍ଟ ଉପରେ ଟିକସ ଆଦାୟ ସହିତ ଜଡିତ, ଅବୈଧ ଅଟେ । ଉତ୍ତରଦାତାମାନେ ଏହି ଆବେଦନର ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ପାନୀକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର:
ସୁବୋଧ ରାଉତ,
ଉପବିଭାଗ ଅଧିକାରୀ (ଅନୁବାଦ),
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।